

67-72-117/1
18.06.2021

ВІДГУК

офіційного опонента доктора технічних наук, професора
Плешкановської Алли Михайлівни
на дисертаційну роботу **Коник Соломії Ігорівни** на тему
**«Ущільнення забудови території історично сформованого міста
(на прикладі Львова)»**,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування

Актуальність теми дослідження

Будь-яке місто, сформоване протягом тривалого історичного періоду, характеризується унікальними особливостями просторової організації території, транспортно-планувального каркасу та архітектурної виразності наявної забудови. Проте майже всі історичні міста, як закордонні, так і вітчизняні, потерпають від істотного впливу урбанізаційних процесів, характерних для останніх 150-200 років.

Обмеженість наявних територіальних ресурсів міського розвитку і, відповідно, висока їх вартість, що були характерні особливо для середньовічних міст, які виконували важливу функцію захисту міського населення та прилеглих поселень на випадок військових дій (міста-фортеці), в наш час викликана суттєвим зростанням кількості міського населення в сталих міських межах. Такі процеси обумовлюють тенденції ущільнення забудови як окремих земельних ділянок, кварталів і мікрорайонів, так і міста в цілому. Перед фахівцями, дослідниками й проектувальниками постає важлива проблема збереження та підвищення якості міського середовища в умовах ущільнення міської забудови.

Сформульована в роботі *мета дослідження* – встановлення особливості впливу процесу ущільнення забудови на якість міського середовища, а також відповідні *завдання дослідження* заперечень не викликають. Дещо суперечливо виглядають сформульовані авторкою територіальні межі дослідження, що «охоплюють Львів в адміністративних межах міста». Оскільки в роботі проаналізовано наслідки процесів ущільнення забудови на прикладі і інших міст, зокрема, Відня і Києва.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертаційна робота Коник Соломії Ігорівни на тему «Ущільнення забудови території історично сформованого міста (на прикладі Львова)» складається з анотації, переліку опублікованих праць (17 найменувань), термінологічного словника, вступу, п'яти розділів, висновків, 63 ілюстративних таблиці та додатків. Загальний обсяг дисертації 305 сторінок.

У першому розділі *«Теоретичні основи дослідження процесу ущільнення забудови міст»* висвітлено результати ґрунтового аналізу основних дефініцій поняття «щільності забудови міст». Авторкою досліджено еволюцію використання та змістовного наповнення поняття «щільності», «міської щільності» «щільності забудови» в природничих (фізики, хімії, географії, геології), гуманітарних (філології) науках, а також архітектурі та містобудуванні. Детально висвітлені й узагальнені багатоаспектні напрями дослідження процесу ущільнення забудови історично сформованих міст – політико-економічний, теоретико-методологічний, територіальний, морфологічний, функціонально-планувальний, архітектурно-просторовий, історико-культурний, соціально-психологічний, екологічний та напрям охорони здоров'я, що надало можливість зробити висновок про широкий спектр впливу процесу ущільнення міської забудови на якість міського середовища.

Досліджуючи явище щільності забудови міського середовища в урбаністичних концепціях на зламі ХІХ ст., ХХ ст. та початку ХХІ століття стало підґрунтям для формулювання висновку, що прагнення до компактності, щільності, ефективності використання територій були й є основними цілями міського розвитку.

У другому розділі *«Методика дослідження процесу ущільнення забудови міст»* охарактеризовані загальнонаукові та прикладні методи дослідження щільності міської забудови, етапів і характеру ущільнення забудови міст України та світу. Обґрунтована комплексна методика дослідження відповідно до поставленої мети та визначених завдань.

Дослідженню теоретичних і концептуальних підходів та фактичної практики ущільнення забудови присвячено третій розділ роботи – *«Теоретичні підходи і практика ущільнення забудови у містах Європи та України»*. Дисертанткою проведено ґрунтовний порівняльний аналіз досвіду європейських міст – Відня, Стокгольма, Амстердама, Копенгагена, близьких за загальними фізичними параметрами та практикою впровадження принципів сталого розвитку, компактності, щільності, комфортності та рівня щастя населення; а також українських міст – Києва і Львова.

Спираючись на кількісні вихідні показники, авторка формулює припущення, що міста України мають високий потенціал для створення якісного комфортного, щільного міського середовища, запровадження ефективної політики містопланування та запровадження підходів до просторового розвитку, характерних для європейських міст.

Територіальним резервом для ущільнення міської забудови є: постпромислові території; території колишніх об'єктів транспорту, складів; території гаражів; озеленені території; території малоповерхової малощільної забудови; території масової житлової забудови 50-70 років.

Наголошується на особливій увазі та підходах, яких потребує ущільнення забудови в межах історично сформованих зон міста: історичний центр; середмістя; території масової житлової забудови, озелених територій.

Четвертий розділ *«Ущільнення забудови території міста Львова»* містить результати дослідження процесу ущільнення забудови території Львова як історично сформованого міста, яке пройшло декілька етапів архітектурно-просторового розвитку, кожен з яких характеризується спеціальними нормативними і містобудівними документами, що регулювали процес планування та забудови його території.

На основі значної фактологічної бази (понад 170 реалізованих і розроблених проектів забудови житлових комплексів) та порівняння фактичних і нормативних показників щільності населення та щільності забудови зроблені висновки щодо тенденції збільшення щільності освоєння території, здебільшого без урахування історичного контексту розміщення новоутворень та перевищенням нормативних показників. Така ситуація створює передумови погіршення рівня комфорту проживання, зокрема, провокує нестачу інфраструктурних об'єктів; формування стихійних паркінгів у внутрішньому просторі житлових кварталів, просторі вулиць.

В останньому, п'ятому розділі – *«Прийоми ущільнення забудови історично сформованих міст для формування нових якостей міського середовища»* дисертанткою надані рекомендації щодо можливих підходів до ущільнення забудови з урахуванням специфіки планувальної структури сформованого міста – центральної, серединної, периферійної й приміської зон міста; різних функціональних типів територій. Розглянуто характер поширення та вплив ущільнення забудови на архітектурно-просторовий образ міста; формування нової панорами міста, цілісності сприйняття морфології містобудівних об'єктів та простору вулиць.

Формування нових якостей територій ущільненої забудови апробовано дисертанткою в рамках експериментального моделювання на прикладі опрацьованих територій у рамках урбаністичних воркшопів та конкурсних проектів.

Логічним завершенням даного розділу є розроблені методичні рекомендації щодо ущільнення забудови на територіях різного функціонального призначення та рекомендації щодо регулювання та контролю за процесом ущільнення забудови.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Науково-теоретичну основу дисертаційного дослідження склали праці українських та іноземних вчених (286 найменувань), а також результати натурних та віртуальних обстежень, авторської обробки статистичних даних щодо показників щільності забудови кварталів

європейських (на прикладі Відня) та українських міст (на прикладі Києва та Львова), моделювання та експериментальне проектування.

До основних положень наукової новизни, які мають науково-теоретичне значення, можна віднести:

- уточнення поняття міської щільності, щільності забудови у містобудівному контексті;

- розроблення авторського методу дослідження ущільнення забудови історично сформованих міст в частині планувальних підходів та методів ущільнення забудови міських територій з метою впливу на якість міського середовища;

- обґрунтування граничних значень показників щільності в умовах історично сформованого міста.

Спираючись на опрацьовану теоретичну базу, дисертанткою надані рекомендації щодо визначення основних характеристик щільності забудови території, які впливають на якість міського середовища у локальному контексті.

Вважаю, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають вимогам до кваліфікаційних наукових досліджень.

Практичне значення одержаних результатів роботи

Результати наукового дослідження можуть бути використані для формування стратегій розвитку історично сформованих міст, а також для подальших досліджень та теоретичних пошуків, для моніторингу і регулювання містобудівної діяльності у напрямі ущільнення забудови територій історично сформованих міст.

Отримані результати можуть бути впроваджені при розробленні документації з просторового планування місцевого рівня, зокрема, концепцій та стратегій просторового розвитку та місцевих правил забудови Львова й інших історично сформованих міст; при виконанні детальних планів території, що включають інвестиційно привабливі для будівництва земельні ділянки. Сформульовані рекомендації можуть бути враховані для уточнення окремих положень нормативно-правової бази проектування.

Результати дослідження впроваджено у пошукових, експериментальних, навчальних і конкурсних містобудівних проектах що здійснювалися за безпосередньої участі здобувача на кафедрі містобудування Інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка», протягом 2017-2020 років, а також у реальному проектуванні.

Основні результати дисертації опубліковані у 17 працях. Дві статті у

наукових фахових виданнях України, одна стаття у наукових періодичних виданнях інших держав, що включені до наукометричних баз даних SCOPUS. 14 опублікованих тез та матеріалів конференцій у наукових збірниках конференцій і наукових семінарів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Поряд з достатньо високим рівнем обґрунтованості переважної більшості положень і висновків слід відзначити деякі дискусійні питання та зауваження. Вважаю за необхідне виділити наступні з них:

1. Дисертантка значну увагу приділила аналізу термінологічного апарату дослідження, з огляду на його змістовне наповнення та міжгалузеву трансформацію (підрозділ 1.1.), що є надзвичайно важливим для коректного проведення дослідження. Проте, наведений на початку роботи термінологічний словник виглядає дещо перевантаженим і включає, на наш погляд, значну кількість нормативно визначених понять.

2. У вступі, окреслюючи територіальні межі дослідження, авторка визначає їх як «Львів в адміністративних межах міста». На наш погляд, територіальні межі слід було визначити адміністративними межами будь-якого історично сформованого міста. Зокрема, в роботі наведено аналіз процесу ущільнення забудови низки європейських (Амстердам, Нідерланди; Копенгаген, Данія; Стокгольм, Швеція; Відень, Австрія) та українських (Львів, Київ) міст.

3. Аналізуючи у підрозділі 3.3 український досвід процесу ущільнення забудови міст на прикладі Львова та Києва, дисертантка порівнює показники загальної щільності населення у містах. На наш погляд, зважаючи на особливості просторово-планувальної організації території, цікаво було б порівняти щільність населення в межах власне освоєних (забудованих) територій обраних міст. Аналогічно більш інформативним виглядало б таке порівняння і між будь-якими історично сформованими містами; а також порівняння щільності забудови з урахуванням фактичної житлової забезпеченості в різних містах (або поповерхової щільності забудови).

4. Наведена інформація щодо перспективного розвитку Львова і Києва в цілому та техніко-економічних показників численних конкретних житлових комплексів в межах аналізованих європейських і українських міст (Розділ 4), безумовно, створює переконливу фактологічну базу дослідження, проте не містить безпосередньо наукового осмислення процесу ущільнення забудови, а є лише його підґрунтям. Більш доречною ця інформація виглядала б у Додатках у вигляді уніфікованих табличних даних, Крім того, це дозволило б скоротити основний обсяг дисертаційного дослідження і кількість розділів, яких наразі у роботі п'ять.

5. Робота справляє дуже позитивне враження обґрунтованістю і

переконливістю зроблених висновків та сформульованих рекомендацій, проте викликає сум значна кількість граматичних помилок в тексті роботи.

В якості подальшого розвитку дослідження визначеної проблематики можна рекомендувати авторці більш детально розглянути проблематику та закордонний і вітчизняний досвід урахування майнових прав та узгодження інтересів громади та інвесторів при реалізації проєктів, спрямованих на ущільнення використання і забудови міських територій.

Загальні висновки та оцінка дисертації

На основі вищевикладеного вважаю, що дисертаційна робота Коник Соломії Ігорівни «Ущільнення забудови території історично сформованого міста (на прикладі Львова)» є оригінальною завершеною науковою працею, яка повністю відображає основні теоретичні та практично значущі положення роботи, а також результати її апробації.

Це дає всі підстави стверджувати, що представлена робота повністю відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Вона є завершеною працею, в якій отримані нові результати, що вирішують важливу науково-прикладну проблему ущільнення використання та забудови території історично сформованих міст. Тому вважаю, що авторка дисертаційного дослідження Коник Соломія Ігорівна заслуговує присвоєння їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Офіційний опонент,
доктор технічних наук професор,
професор Київського національного
університету будівництва і архітектури,
директор Інституту Урбаністики
член-кореспондент УАА

Плешкановська А.М.

Підпис директора Інституту Урбаністики, професора Плешкановської А.М.
ЗАСВІДЧУЮ.
Головний бухгалтер
Інституту Урбаністики

Желтухіна Н.А.